

શ્રી પરમાત્મને નમઃ

વેરની વસુલાત.

નાટકનાં ગાયનો.

લેખક:-

કવિ મણિશંકર ત્રીભોવન પાગલ.

ભાવનગર.

૩૩૩૩૩૩૩૩

શ્રી વાંકાનેર આર્થ હિતવર્ધક નાટક કંપની માટે

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

રાવળ ત્રંબકલાલ દેવશંકર.

શ્રી વાંકાનેર આ. હિ. વ. ના. કં. ના માલિક.

વડોદરા.

આવૃત્તિ ૧ લી.

પ્રત ૨૦૦૦

સંવત ૧૯૭૨.

સન ૧૯૧૬.

કૌમલ રૂ. ૦-૨-૦.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ

૬૪૨૫
૮-૧૨-૨/૫૧૭૮

સને ૧૮૬૭ ના રૂપે આ આક્ટ સુજન્ય સ્થાપના કરાવી છે, અને
તેના પ્રસિદ્ધતાએ સર્વે હક પોતાને સ્વાધીન રાખ્યા છે.
માટે પ્રસિદ્ધતાની રજા સિવાય કોઈએ આપવું છપાવવું
વેચવું વેચાવવું કે ભજવવું ભજવાવવું નહિ.

અમદાવાદ શહાપુર વનમાળી વાંકાની પાળમાં હરીભાઈ
હલપતરામે પોતાના “અન્યોદય” ગ્રંથમાં આપ્યાં.

પાગલના બે બોલ.

જણાવવા ખુશાલી ઉપજે છે કે વડોદરાની કદરદાન પ્રગ્નએ મારા “કળિયુગની સતિ” નામક લેખને સંપૂર્ણ ન્યાય આપી મને તથા મારા કદરદાન નાટ્યકળા રત્નસાતા શેઠ ત્રંબકલાલ દેવશંકર ને આભારી બનાવ્યા છે.

અંધુઓ “મનુષ્ય ચત્ત્વર કૃપા” મહાન્ વાક્ય અનુસાર દુનિયામાં કરેલા પ્રયાસની અંતીમ ગતી થાય છે.

અત્રે ઓળખ આપવાની આવશ્યકતા છે કે રા. રા. ત્રંબકલાલ દેવશંકર રાવળ કે જેમની શ્રી વાંકાનેર આર્યહિત વર્ધક નાટક મંડળીએ નીતિથી ભરપૂર, ભક્તિરસની રેલછેલ, પિતા પુત્ર તથા ભાઈ બહેનને સાથે એસી તીરખવા લાયક “નરસિંહ મહેતો, મીરાંબાઈ, દુવકુમાર” દલાઈ ભક્તિરસના અત્યુત્તમ પ્રયોગો પ્રેક્ષક સમક્ષ રજુ કરી જનસમાજની મહાન્ સેવા કરી છે તેમાં જેમત જેવું છેજ નહિ.

તો તેવા સુપાત્ર નાટ્યકળા રત્નના આ ચેરની વસુલાત પ્રયોગને યોગ્ય ઇન્સાફ આપી તેઓશ્રીનો શ્રમ સફળ કરશે એવી મારી જનમંડળ પ્રત્યે પ્રાર્થના છે, અસ્તુ.

લી. તમારો

પાગલ.

વેરની વસુલાત નાટકનો સંક્ષિપ્ત સાર.

અંક ૧ લો.

મંગળાચરણ.

પ્ર. ૧ લો.—મહેરીવહોલ (પાર્ટી)—(માધવપુરના ધનાઢ્ય શેઠ માધવ-ચંદ્ર જે પોતાના એકના એક પુત્ર સુમતીચંદ્ર માટે ગંગાવર વારસો મુકી ગયેલ છે તથા સુમતીચંદ્ર નાની વયનો હોવાથી પોતાની મીલકત પર ત્રસ્ટી મુકી ગયેલ છે તે સમય છોડી આપણા પ્રયોગ સુમતીચંદ્ર ઉમ્મરમાં આવેલ હોવાથી તેને મીલકતનો પાવર આપવા થનાર પાર્ટીથીજ શરૂ કરેલ છે.)

સુમતીચંદ્રના હવાઇ ઉદ્ધત વિચાર, સેક્રેટરી રામદાસને સુધારાનો ઓર્ડર, હાજી હા કરનાર નોકરની ખુશામત, બાદ પાર્ટી ભરાવી; સુમતીચંદ્રને પાવર મળેલા, સબ્યજનોની ઉમદા શિખામણ બાદ પાર્ટીનું વીસર્જન થવું. “ શેઠની શિખામણ જાંપા સુધી ” ઉદ્ધત સુમતીચંદ્રના ઉદ્ધત વિચાર, ઉડાઉ પેટ ભરા નીચ મિત્રોનું આગમન, શરાબ બાજીને આખરે કંચનીઓનો નાચ.

પ્ર. ૨ જે.—રામદાસનું ઘર—રામદાસના નાના બાઇ ચેતનની બાઇને લાગેલ સુધારાના ચેપી રોગ માટેની ચિન્તા, રામદાસનું આવવું, બન્ને બાઇઓની સુધારા માટે રકબક, રામદાસ કે જેણે સુધારાનું પુંજી મજબુત પકડ્યું છે તેના બેવકુલ વિચાર.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૅપીરાઇટ વિભાગ]

સાનુક્રમાંક ૬૪૨૫ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ કરેલી વ્યુત્પત્તિ ના ૨૩ નાં
ગ્રંથનો

વિષય ૬ - ૧ - ૨ - ૬

“ ટાઠમસર તૈયાર થઈને ટાઠમસર ફરવું;
ટાઠમસર જીવ્યા પછી બસ ટાઠમસર મરવું. ”

બાદ રામદાસની પત્નિ ચંપાનું આગમન, રામદાસ તેને ઇંગ્લીશ પોશાક પહેરાવી તેની તરફ જુએ છે અને હર્ષથી મલકાય છે.

પ્ર. ૩ ને-શશીકળાનું ખાનગી લુપ્તન -સખી સાથે સત્તિ ધર્મ પર ચર્ચા કરતી સાખી શશીકળા પ્રથમજ દેખાવ દેછે, સત્તિ ધર્મ પર ચર્ચા બાદ સુમતીચંદ્રના સેક્રેટરીએ આવી કાગળ આપવા, પ્રીતમની પરીકાથી શશીકળાનો હાર્, બાદ સુમતીચંદ્રનું આવવું. નિર્દોષ સંગાર.

પ્ર. ૪ થી જુગારખાનું--જુગાર કે જેણે હજારો લક્ષ્યાધિપતિની ખાના ખરાબી કરી છે તેનું પ્રત્યક્ષ પ્રમાણુ અહિં દેખાય છે, સુમતીચંદ્રનું પોતાના સેક્રેટરી રામદાસ સાથે આવવું, મતલબી રામદાસ પોતાના અન્નદાતાને અનીતિને રસ્તે દોરવા પ્રયત્ન કરે છે, રામદાસની ખરાબ સંગત છતાં સંરક્ષારી સુમતીચંદ્ર જેનામાં તેના પિતાનો સદ્ગુણુ સ્વભાવિક અંશે ઉતરી આવેલ છે તે જુગાર રમવા અનાદાતી કરેછે, મદીરાનો એકજ ગ્લાસ સર્વ સદ્ગુણુનો નાશ કરે છે, જુગાર ! સુમતીચંદ્રની હાર ! હાર્યા જુગારીના હાલ.

“ વહે છે સમય તેમાં રમત ઘેરો રંગ લેતી જાય છે;
હાર્યા જુગારી ખુબ ખેલે દખતો એ ન્યાય છે. ”

સુમતીચંદ્ર સ્થાવર ને જંગમ બધી મીલકત હારે છે,

“ એક વખતનો ધનવાન અત્યારે કાઠી વગરનો કંગાલ ”

ઉધાર રમવા માગણી, જુગારીઓનો ધનકાર, હાર્યાની હાયમાં ઋતુન પર ચડેલો સુમતીચંદ્ર છરી લઈને હુમલો

કરે છે, એક જુગારી જખ્ખી થઈ જમીન પર પડે છે, બુમાબુમ, નાસાનાસ, પોલીસનું આવવું, દોડવામાં કાયર રામદાસ પોલીસના હાથમાં સપડાય છે, લે લાલો ને ભરે હરદાસ એ કહેવત સત્ય થાય છે. ટેબ્લો.

પ્ર. ૫ મો—સુમતીચંદ્રનું ખાનગી દીવાનખાનું—હાર્યાની હાથમાં દિવાનો થયેલો સુમતીચંદ્ર, બેદામ સ્થિતિમાં ઘેર આવે છે, આશીસરનું વૉરંટ, સુમતીચંદ્રનો ઇનકાર, દર્દી (જખ્ખી)ની બુખાનીની ગેરહાજરીએ સુમતીચંદ્ર નાસી જવાનો સમય મેળવી શકે છે, શશીકળાની છેલ્લી મુલાકાત બાદ પરદેશ જવા કરાવ.

પ્ર. ૬ દો—શશીકળાનું મકાન—સુમતીચંદ્ર મળવા આવે છે, પવિત્ર પ્રેમદાને તેના પર આવેલી આફતની લાગણી, આશીસર પગલે પગલે આવી ચડે છે, શશીકળા સુમતીચંદ્રને સંતાડે છે, આશીસર પોતાની પુત્રી પાસે કેદી માગે છે, પિતા પુત્રીની રકઝક, આશીસરે ગુસ્સામાં સિપાહીઓને તેડવા જવું બાદ શશીકળા સુમતીચંદ્રને બહાર કોઇ પરદેશ જવાની સલાહ આપે છે, ત્યાં આશીસર આવે છે, સુમતીચંદ્ર નાસે છે. ટેબ્લો.

પ્ર. ૭ મો—રામદાસનું ઘર—સુધારો શીખી પાવરંધી બનેલી ચંપા સુધારાની પુર બહારમાં નીકળે છે, જખ્ખી થયેલ જુગારીની બુખાનીથી નિર્દોષ હરેલ રામદાસ આવે છે, બંને લાઇ-ઓનો અફસોસ, જેલ બંધાનું વર્ણન, બાદ ઇનામની આશા આપેલ જેલર સાહેબ આવે છે, ચંપાને બોઈ આશક પડે છે, ઇનામમાં અલબેલી માગવી, અપટુડેટ ફેશનનો પ્રભાવ, પારકા પુરુષથી લેરાતી છુટ, રામદાસની માથાકુટ, સુધારાને સલામ.

પ્ર. ૮ મો-જાંદર સ્ટીમરનો ધડો--સુમતીચંદ્ર સ્ટીમરમાં બેસવા આવે છે, શશીકળા તથા સુમતીચંદ્રનો છૂટા પડતી વખતનો દરજ્જારસ ભરપુર હૃદય બેદક ચિતાન, ખ્યારનો પ્રભાવ, બાદ સ્ટીમરમાં બેસાડી શશીકળાનું જવું, માનુષ્યમિતે પ્રણામ, સ્ટીમરનું ઉપડવું, વૉરેટનું આવવું, ઑરીસર સ્ટીમર રોકે છે, સુમતીચંદ્રની ગભરામણ, તુતક ઉપરથી બુસકો મારી તેનું દરીયામાં પડવું.

સીન ટ્રાન્સફર.

રજનીકાન્ત નામે જગીરદાર તથા તેની સ્ત્રી જ્ઞેલીખાટમાં ફરવા નીકળ્યાં છે તે સુમતીચંદ્રને ઘાટે માછલીના મ્હોમાં સપડાયેલો જુઓ છે, રજનીકાન્તે માછલીને મારી સુમતીચંદ્રને બચાવેલો.

ટુબ્લો.

પહેલો અંક સમાપ્ત.

અંક બીજો.

મ. ૧ બો-બગીચો—બગીચદાર રજનીકાન્તની સ્ત્રી વીલાસવતી સખી સાથે વીનોદ કરતી નજરે પડે છે, રૂપનું ગુમાન, રજનીકાન્ત તથા સુમતીચંદ્રની વાતચીત, સુમતીચંદ્ર પોતે શું ગુન્હો કર્યો છે તે દખાવે છે ખાદ એકાન્તમાં જવું, ઓરીસરનું આવવું, રજનીકાન્ત ઓરીસરને વગ લગાડી સુમતીચંદ્રને બચાવે છે. વીલાસવતી સુમતીચંદ્રને ગંતાં પહેલી જ નજરે મોહી જાય છે.

મ. ૨ જો-(હોટલ) (કુસાદરખાનું)—પોતાના શેઠ સુમતીચંદ્ર વંજે માખી ગયાથી રખડી પડેલા રામદાસ ઘાઘ મોટા શહેરમાં નોકરી કરવા નીકળ્યા છે તે આ બોડીંગ હોટલમાં ઉતરે છે. નાટક કંપનીમાં નોકરી કરવા વીચાર, પાઠ ગોખવા, હોટલવાળો છુપાઈને સાંભળે છે. પાઠની કલમને સાચી માની રામદાસને સાચો નવાળ સમજે છે તથા હાકાર સાહેબને બોલાવી લાવવા જાય છે. હાકારસાહેબનું રસાલા સાથે છડી સવારીયે આવવું, રામદાસ હવે જેને આપણે જળરદસ્તીના નવાળ તરીકે હવેથી જોશું તે ઓળખવું તેમને જળરદસ્તીથી નવાળ ઠોકી બેસાડવા. પાઠ ગોખનાં થયેલ ગંભીર ઘોટાળો. કાંચડછ હાકાર તેને મહેલમાં ધસડી જાય છે.

પ્ર. ૩ ને-વીલાસવતીનો ખાનગી હોલ—સુમતીચંદ્ર પર આશકત થયેલ.
વીલાસવતીનું એકાન્ત ભુવન. સુમતીચંદ્રનું આવવું, રૂપ ને
મીઠતાની લડત આખરે રૂપની જીત, સુમતીચંદ્ર પોતાના
મીઠની પત્નીના અપવીર પ્યારમાં સપડાય છે, કેમ ન
સપડાય રૂપ એવી ચીજ છે કે મહા મુતીશ્વર પણ લોભાય છે.

કુરંગ માતંગ પતંગ મૃંગ મીનૈ વા રસે હતાશ્ચ પંચઃ ।
एकः प्रमोदेन रतः समूहे सहन्यते पंच मिरेव पंचः ॥

ભર્તૃહરી શતક.

પ્ર. ૪ થો-રતો—સ્વામીનો કાગળ મળેલ હોવાથી શશીકલા સુમતી-
ચંદ્રને મળવા આવે છે, નોકર સાથે ખખર કહાવે છે.
સુમતીચંદ્ર કે જેનું દીલ હવે વીલાસવતીમાં છે તે મળવા
ના પાડે છે, શશીકલાની આજીજી, છેવટે રૂપર મુલાકાત
સુમતીચંદ્રની વાહ્યાત, સાધ્યાપર સીતમ છેવટે સુમતીચંદ્ર
સાફ નફ્ટામનો પરીચય કરાવે છે આદ વીલાસવતીનો પત્ર
આવે છે જેમાં તે સુમતીચંદ્રને મદન આગમાં મળવા
તેડાવે છે, ઉરફરાયલી શશીકળા સદરહુ પત્ર ઝુંટવી લે છે
ને ગુસ્સામાં વેરની વસુલાત કરવા જાય છે.

પ્ર. ૫ મો-રજનીકાન્તનો ખાનગી હોલ—નારીગતીની તારીફ કરતો
રજનીકાન્ત સ્ત્રીનાં વખાણ કરતો નજરે પડે છે, શશીકલાનું
આવવું, રજનીકાન્તને ચીઠી બતાવી સુમતીચંદ્ર ને વીલાસ-
વતીનો ગુપ્ત સંબંધ સાબીત કરી બતાવે છે તથા પોતાના
વેરની વસુલાત કરી ચાલી જાય છે. સુમતીચંદ્ર તથા
વીલાસવતી પર રજનીકાન્તનો પુરો ગુસ્સો, વેરની વસુલાત
કરવા પ્રતિજ્ઞા.

“ સજ્જ આપીશ એવી કે જીવર માફ ન એ માપે;
સજ્જ આપીશ એવી કે હવાના જંતુઓ કાંપે. ”

પ્ર. ૬ દ્વો-રાજમહેલ—કુંવરી કમળા ચેતનને શાહુગદો સમજી પોતાના
આપની સંમતીથી સપડાવે છે બાદ રાજ કાંચડજીને આપણા
જીના મીત્ર રામદાસ નવા લીલાસમાં એટલે જળરદસ્તીના
નવાળ પધારે છે, અજ્ઞાત સાથે વેરવાળો ધનિસાફ બાદ
ચંપા જે હવે નવાળ સાહેબની મા તરીકે ઓળખાય છે
તેને હાથે કમળાકુમારીનો હસ્તમેળાપ.

પ્ર. ૭ મો-રસ્તો—કમનસીબ દુનીયાથી કંટાળેલો અને સ્ત્રીની એવકાષથી
બરબાદ બનેલો રજનીકાન્ત કે જેની સ્ત્રીયે તેને ટાંકણીબર
ઝેર આપ્યું છે (પ્રીય પ્રેક્ષક ટાંકણીબર ઝેર વાંચી તને
આશ્ચર્ય લાગ્યું હશે પણ તે બની ચક્ર છે, એક જાતનું
ધીમું ઝેર થાય છે જે દવા સાથે રાજ એક ટાંકણી ઓળી
આપ્યું હોય તો તે દવા પીનાર દોઢ બે માસમાં ડાહ્ય
થાય છે અને ડાકટરની તપાસમાં ઝેર આપ્યું એમ દરતું
નથી) તે ઓપ્રીસર સાથે નીકળે છે, પે તાનો આખર ઈરાદો
સમજાવી વીલ બનાવેલ છે, તેની સમજણ આપે છે તથા
પોતે વેરની વસુક્ષાત કરવા જાય છે. વીલાસવતી તથા
સુમતીચંદ્રના ઉદ્ગાર રજનીકાન્ત ક્યારે મરશે તે નીશ્ચય
કરેલો.

પ્ર. ૮ મો-રાજનીકાન્તનો (દર્દી) પલંગ—અફસોસ મરવા આગ
આજે બે દીવસજ છે તે પોતે પોતાના મીત્ર તથા પત્નીને
ઓલાવી પોતે કટાક્ષમાં તારીફ કરે છે બાદ વીલમાં બનેને
પારસ ઇરાવ્યાનો ખુલાસો કરી દવા માગે છે, દવા ઉપર

ચોકસ નજર રાખવા સખમે ઠાંકણી બોળવાનો વખત
વીલાસવતીને મળતો નથી તેથી ઝેર નાખ્યા વગરની દવા
આપે છે, રજનીકાન્ત ઝેર આપવાની વાત બાણવા છતાં
પણ અબ્બણે બની ઝેર પીએ ગયો છે તે ઝેર મેહાયે
ચડીને માગે છે, પોગળ પ્રુદ્યાથી સુમતીચંદ્ર રજનીકાન્તને
મારવા ધસે છે, રજનીકાન્ત ઓરીકિ રાખેલી પીસ્તોલ તાકે
છે, સુમતીચંદ્ર ધ્રુજે છે, રજનીકાન્ત વીલાસવતીને પુછે છે
કે બોલ કાણુ મરદ? બાણવા છતાં ઝેર પીનાર કે પીસ્તોલ
સામે ધ્રુજનાર? વીલાસવતીને સુમતીચંદ્રપર તીરસ્કાર છુટે
છે, રજનીકાન્ત બંનેનાં હૃદય તોડી બંનેના પ્રેમમાં આગ
લગાડી ઓરીસર રૂબરૂ આપઘાત કરે છે, (પોતાનેજ નહે
પોતાનાં પાપ અણગમતો હસ્તમેળાપ) બંને હૃદય પર
આઘાત વેરની વસુકાત.

ટૂંકસો.

બીજો અંક સમાપ્ત.

અંક ત્રીજો.

પ્ર. ૧ લો-જંગલ ઝુંપડી--વેરાગણુ (યોગીની) શશીકળાને બરબાદ થયેલો સુમતીચંદ્ર મળવા આવે છે અને પોતાનો પરતાવો બહેર કરે છે, સ્વાય તેવો પણ આમલો આશક બનણો શશીકળા તેની સાથે જાય છે ને દુઃખમાં ભાગીદાર થાય છે.

પ્ર. ૨ ને-રાજમહેલ--કાંધડી ઠાકોર જે ચંપા પર ફરહાદ બન્યો છે તેનો ચોખો ચાંપવાનો ઇક્ષણ, ચંપાનો શુંગાર, નવાખ સાહેબ (રામદાસ) તથા ઠાકોર સાહેમની કમળજીતી.

પ્ર. ૩ ને-વિલાસવતીનો પલંગ--પતિને માર્યા પછી ભયંકર રોગનો ભોગ થયેલી વિલાસવતી આજે માંડમાંડ બે ઘડી સુતી છે તેને રજનીકાન્તનું ભુત પલંગ પરથી ઉઠાડી મુકી જમીન પર પડે છે, વિલાસવતીના તદ્દન હોશ ગુમ થાય છે, સુમતીચંદ્રને શશીકળા આ કમનશીય હાલત પર અફસોસ કરે છે, વિલાસવતીનું વધતું જતું મેડનેસ, મેડનેસમાંજ તે આપઘાત કરે છે, " હાથનાં ક્યો હૈયે " પોતાના હાથેજ પોતાનો ઘાત, રજનીકાન્તના વેરની વસુલાત, આશીસ્ત્ર આવી વિલાસવતીના ખૂનના આરોપસર સુમતીચંદ્ર તથા શશીકળાને દેદ કરે છે.

રખેલો.

પ્ર. ૪ થો-રાજમહેલ--સાચો નવાખ આવતાં મીસ્ટર રામદાસનું ટકુ બેસી જાય છે બાદ જળરદસ્તીના નવાખનો ઘોરાળો બહેર થાય છે, અતે સર્વનો યોગ્ય ફેંસલો થાય છે, અહીંજ કામીક વળુ સમાપ્ત થઈ જાય છે.

૩. ૫ મો—(પ્રાદેવેટ હુરી) હોલ—સુમતીચંદ્રની તપાસ થાય છે, ડૉક્ટરની જુમાનીથી વિલાસવતી આપવાન કરવા કાયમ કાશીશ કરતી હતી એમ સાબીત થાય છે તથા પુરાવાની ગેરહાજરીમાં આગલા જુગાર તેમ મહાવ્યથાના ગુન્દામાંથી સુમતીચંદ્ર નિર્દોષ હરી જુગાર, મહાવ્યથા ને ખૂન અનુક્રમે ત્રણે ગુન્દામાંથી નિર્દોષ હરી છુટી જાય છે આદ શશીકળાના આગ્રહથી આશીસર સાહેબ સુમતીને માનની દૃષ્ટિએ જોતા થાય છે ને આંતે આશીસર સાહેબના હાથેજ સુમતીચંદ્ર તથા શશીકળાના લગ્નની ગાંઠ વેંટાય છે, અસ્તુ. અહીંજ આપણા નાટકની પૂર્ણાહુતી થાય છે. શાન્તિ ! શાન્તિ !

ત્રીજો અંક સમાપ્ત.

પાત્રોની સમજ.

પુરૂષ પાત્રો.

સુમતીચંદ્ર—માધવપુરના એક ધનાઢ્ય ગૃહસ્થનો ઉછાંછળો પુત્ર

રજનીકાન્ત—કુંદનપુરનો ધનાઢ્ય જાગીરદાર.

ઝાંડીસર—સુમતીચંદ્રનો જ્ઞાતિયંદુ પોલિસ અમલદાર.

રામદાસ—સુમતીચંદ્રનો સેક્રેટરી.

ચેતન—રામદાસનો ન્હાનો ભાઈ.

કાંચડજી—કુંદનપુર પાસેના ગામડાના હાકોરસાહેબ, નવાખના ખાંડીવા.

નવાખ—મશાણાખાદના નવાખ.

સિવાય જડજ, ખેરીસ્ટર, જુગારી, દરજારીયો, સિપાહીયો વગેરે.

સ્ત્રી પાત્રો.

શશીકળા—ઝાંડીસરની પુત્રી, સુમતીચંદ્રની માથુક.

વિલાસવતી—રજનીકાન્તની પત્નિ.

ચંપા—રામદાસની સ્ત્રી.

કમળાકુંવરી—કાંચડજીની પુત્રી.

સિવાય દાસીયો, જનડીયો વગેરે.

સ્થળ—કુંદનપુર અને માધવપુર.

શ્રી
વેરની વસુલાત.
નાટકનાં ગાયનો.

અંક પહેલો.

મંગળાચરણ.

બાળાઓ—

૧

સ્નેહે વીનવીયે શાન્તિદાતા દેવી શારદા
ટાળો કુબુદ્ધિ આપો શાન્તતા સદા
મથુર વાહિની માત હે મહંમાયા.....સ્નેહે.
શરણુપાળ હે દયાળ અચળ કૃપા આપજો
છેદી અશાન્તિ અરપી શાન્તિ
શાન્તતા પ્રસારજો.....સ્નેહે.

બાળાઓ—

૨

ગૃહી નીતિનો પંથ કરી ન્યારો કુછંદ
કરો સફળ જીવન રસિક સન્નમન એ.....
સુનીતિ આપો સદાયે કુનીતિ કાપો કૃપાયે
નીજ હિત કરીયે.....ગૃહી.

ધન્ય ધન્ય રામ રાજ્ય

અનુકુળ સર્વ આજ

ત્નેહે વીધાને પુરણ પ્રસારીયે

વીધા વિશેષ વાધો કુધારો વામો

નીતિનાં મુળ ભરતખંડ માંહી જામો

સાચો સુધારો સુધાર્થી ઉત્તમ છે

વાત એ સાચી શીળ શુભ ધરીયે.....ગૃહી.

સુમતીચંદ્ર—

૩

છે આજ કાલ દુનીયામાં પૈસા વાળાની બહાર

રૂપીયો નહી જે પાસે તે ગણાય છેજ ગમાર

જરનું સગપણ સંસાર સૌ જરના તાબેદાર

ખુશામત કરતા સલામો ભરતા હરરોજ આવે હજાર

ગાય જરનાં સરવે ગાન છે વિત્ત મહા વિદ્વાન....ખુશામત.

કન્યનીઓ—

૪

મોહનજી મનને હરનારા મીઠી છે તારી આંખડી

ચટક ચાલથી ચીતડું ચોરું

કપટ કળાથી કાળજી કોરું

વ્યાકુળ અલભેલીને કીધી.....મોહનજી.

મોરલીયે મનહર હું મોહી

સાન ભાન શુદ્ધિ સૌ ખોઈ

શાણા છે તલસાવના.....મોહનજી.

રામદાસ, ચેતન, ચંપા— ૫

રામદાસ—કમ હીયર સેન્ડો માય વાઇફ ધી બેસ્ટ શેકેન્ડ શેકેન્ડ
ધી વેસ્ટવન.....કમ હીયર.

ચેતન—કાળા લેડી સાથે કેવા ભાસે ભાઈ વાહ વાહ

ચંપા—શું ધાંધલ લાવ્યા છે કાં પીને આવ્યા છે
ભુતે ભરમાવ્યા છે

રામદાસ—પ્લીઝ સાઇલેન્સ યુ ગોન ગોન.....કમ હીયર.

શશીકલા—

૬

વીલાસી વાલમા લલિત

બાંધને પડી ખચિત

ચતુર ચોરનાર ચિત્ત

હરણ કર્યું ચિત્ત વિત્ત

શાન શુદ્ધી ખોઈ.....વીલાસી.

વીરહ જાળ પાધરી

તેં બાંધ બેડીમાં કરી

મદન માર્ગ પર ધરી

નમેરા કેમ જાઓ ફરી

કરો વીચાર કાંઈ....વીલાસી.

લલના લલચાવી ગયા

અળગા કાં કાન ન થયા

દયાળુ લાવોને દયા

નયન તલપીયાં.....વીલાસી.

શશીકલા—

૭

રમણીની રીતી પ્રીત ધરીને ચીત સમજ તું બેની
 કેમળ સ્વરના કુમકુમ અક્ષત અર્પણ સ્નેહે કરીયે
 નાથ સ્વર્ગના સાથ સમજીયે ચર્ણ મસ્તક ધરીયે....રમણી
 મર્યાદાની માળ ધરીને પ્રીતમ પુજ કરીયે
 સદ્વર્તનના શબ્દે બેની આરતીને ઉચરીયે.....રમણી
 શીયળ સ્તોત્રના નાદ થકી સ્વામી હૃદય આરાધો
 ભવજળ અનગળ પાર ઉતરવા સ્વામીની સેવા સાધો....રમણી

શશીકળા, સુમતીચંદ્ર— ૮

શશીકળા—વાહ વાહરે હીલખર તું હીલ હરનારા
 નટખટ પુરા આપ છે

સુમતીચંદ્ર—વાહ વાહરે મરમાળાં વચનો તારાં

શશીકળા—નટખટ પુરા આપ છે
 વાહ શી વાણી

સુમતીચંદ્ર—વાહ વાહ શાણી.....નટખટ.

શશીકળા—મણ વડાલા પુરા કપટી હું તમને

સુમતીચંદ્ર—રોકો શાણી કટાક્ષોનાં વચનને....વાહ વાહરે.

શશીકળા—જાઓ જાઓ ધુતારા

સુમતીચંદ્ર—વાહ વાહ શાં વચનો તારાં

શશીકળા—ક્ષમા નહી થાય

સુમતીચંદ્ર—શાણી શાને તું રીસાય

શશીકળા—કેડો મુકોને

સુમતીચંદ્ર—સ્નેહે મુકોને.....વાહ વાહરે.

શશીકા—

૯

લગન લાલ તેં લગાડી મહન જ્યોતને જગાડી
 વીરહ વાંસળી વગાડી કાન્ત કારમી (૨)
 નેહ જાણુ સાંધીને દીલડુ ડોડાવ્યું
 ચંચળ આ ચિત્ત પ્રેમ જૂઠે જૂઠાવ્યું....લગન.
 જીગર ચાક કીધું મહન જાણુ મારી
 વહાલા વરણાગી વીલાસી વીહારી.....લગન.

ચંપા—

૧૦

હુંતો દેશનમાં ફરનાર મારા મનને કોઈ મનાવો
 સ્વામી ગયા કેદમાં હાય મારી રાત વીતી ન જાય
 મારું દીલડું બાદુ અકળાય
 કોઈ રસીક વીહારી આવો.....હુંતો.
 ભુલી ભોળા એ ભરથાર ખાધી જુગાર માંહી હાર
 હવે હું વાટ જોઈ ના લગાર દીલમાં વસાવું
 કોઈ દીલદાર....હુંતો.

રામદાસ, ચેતન, ચંપા, જેલર—૧૧

ચંપા—જુગલ જોડ જામી જેલરજી જવાન
 નવલ નાચ નાચો મોજલા મહેમાન
 રામદાસ—હાય આંખ સામે કુસ્તીની મોકાણુ
 રાંડે કેવું આજે જગાડ્યું મસાણુ....જુગલ.

એક ઢાલ બીજ છે પડધમનો તાલ

સાહેબજી મરકી ને મીસીસ દુકાળ

જેલર—ખ્યારી મય ઝંડા તું નેનાં મીસીસ

રામદાસ—એક ભુત બીજ છે મોટો ખવીસ....જુગલ

શાશીકુળા—

૧૨

વીપરીત વિશ્વનો વહેવાર

અકળ રચના જગતની છે ના પમાતો પાર.....વીપરીત.

દેખી દીપ પતંગ બળતા મોહમાં મરનાર

રાગ સુણવા હરણ સહેતા પારધી તલવાર.....વીપરીત.

લેદથી ભરપુર દુનીયા રચી તેં રચનાર

સત્યવાદી સીતમ સહેતા પાપીના પોળાર.....વીપરીત.

શાશીકુળા—

૧૩

પ્રેમેથી પ્રેમેથી પ્રીતમને પ્રણામ (૨)

પ્રેમેથી પ્રણામ મારા અંતર આરામ.....પ્રેમેથી.

અલબેલા આધાર મારા હૈયાના હાર

સીધાવો ભરથાર કરે સહાય કીરતાર

હીણભાગી રાધાના કોડીલા ધનશ્યામ.....પ્રેમેથી.

અંક બીજો.

વિલાસવતી તથા દાસીઓ--૧૪

ગરબો.

સખી જઈયે મધુવન વાટે મધુર મોરલી શી વાગી
 બની જાવરી સુણીને બંસી મદન જ્યોત બાગી
 ભૂલી હું મારું ભાન સાન ધ્યાન સહુ હાં હાં
 મને બંસરીયે ખડાવરી બનાવી (૨).....સખી.

સાખી.

જળ જમુના સ્તંભ્યાં સુણી, બંસીધરની તાન;
 ધેતુ તૂણ લક્ષણ તણ, સુણે મધુર ગાન.
 દેયુ હોતે હરે છે બહુવાળો સખી પ્રેમ વરસાવી
 નેહ મોહને પમાડે શામળીયો સખી રનેહ દર્શાવી
 ન ભાવે જ્ઞાનપાન પરવશ બેની બની
 લગન લાગાની લગન લગાડી. હાં હાં.

સાખી.

એક ટળે વ્યાધી અને, વગી મળે વૃજરાજ;
 મહી વેચતાં હરી મળે, એક પંથ હો ઠાજ....સખી.

વિલાસવતી તથા દાસીઓ--૧૫

દાસીઓ--વાહ કામણુગારી વાહ શુમાની નારી

નાથને નાચ નચાવો

નાથને નાચ નચાવો નવલ નીત્ય નાથને નાચ નચાવો

વાહ જોખન ખુખી ન્યારી

વાહ મુખ ધારા અમૃતની

છલકાઈ જાએ પ્યારી

છે મનહરણી મૃગનયની

વિલાસવતી--મીથ્યા હાંસી તું તજની

દાસીઓ--શૃંગાર શસ્ત્રોને સજની

વિલાસવતી--કરતાં લવારી શરમા હાંસી તજ તું નાદાન

તજ દે ઠકા ને તોફાન

દાસીઓ--વાહરે વાહ બા ભક્તિણી

વાહરે વાહ સીતા શાણી

ફળશે આશા એ તારી, બા બોલો--વાહરે વાહ.

રજનીકાન્ત--

૧૬

સાખી.

પૃથ્વી વીશે પરમાર્થને ધરનાર પુરૂષો પાકશે
સતીયો અને સન્મીત્રનો શુભ ધર્મ મનમાં રાખશે
નીજ ધર્મમાં વર્તી વીવેકે સત્યવાણી ભાખશે
ત્યારે જશે દુઃખ જ્ઞાન્તી ને સુખશાંતીનાં ફળ આપશે

નીતિ ન્યાય ઉર ધારો સંસારી નર નારી
 સુનીતી ધારી કુનીતી ટાળી પામી શાન્તી સુખકારી-નીતિ.
 આત્મબળ અધીક ઉપકાર અંતર વીણે
 સુદ્રઢ અનુરાગ નીજ ઇષ્ટ પ્રતી પાળજો (૨)
 પાર્થ પુરુષાર્થ ધરી ભાર્તજન આર્ત હરી
 આ શીખ ઉરમાં ઉતારો.....નીતિ.

વિલાસવતી—

૧૭

પરદેશી મેમાન હયું અંતર મેહ તું ચાતક હું થઈ ગઈ
 મોહન મંત્ર વાજંત્ર સમા સ્વર ઉપર હુંતો હીવાની થઈ
 વીલાસી વિદેશી પ્રવાસી નીહાળતાં કામશરે હું વીંધાઈ ગઈ
 ચંદ્રવદનના દર્શનથી આ કુમુદીની પુણી વીકાસી રહી
 એ દરદી અનબાણ મનહર મોહ પામી થઈ હું દરદી
 પાણીનો જંતુ તું ક્યાંથી પીછાણશે ગ્રીષ્મ રૂતુ તપતી
 ગરદી—પરદેશી.

વિલાસવતી, સુમતીચંદ્ર— ૧૮

વિલાસવતી—પ્રીય પ્રીતમ અંતર રહેજો સ્યામ

સુંદર વર શામળીયા

અલબેલીને ઉર ધરજો રાજ

પ્રીતમ વર પાતળીયા.

સુમતીચંદ્ર—રસભર વેલી છે અલબેલી આનંદ કેલી કીધી

આજ—સુંદર.

વિલાસવતી—અંતર વસીયા છે રંગ રસીયા

વસીયા મારા મનમાં રાજ—સુંદર.

વિલાસવતી--

૧૯

પ્રેમની કોમલ (૨) કોઈ વીરલા જગમાં જાણે
 રસજસ હૃદયો (૨) તેને પ્રેમીયોજ પિછાણે
 પ્રેમને કાજે જોગી થાતા જોગી લોગીયો જનીજતા
 પ્રેમ માર્ગમાં ખત્તા ખાતા છતાં પ્રેમ મન આણે--પ્રેમની.
 કોઈ પ્રેમ માટે મરી જતા કોઈ પ્રેમ પાળી વખણાતા
 રાય રંક તેના ગુણુ જાતા પ્રેમ સ્વર્ગ પરમાણુ--પ્રેમની.

શશીકળા--

૨૦

પીયુ તમ પાસે હું આવી અખળા નહીં સંતાપો
 તમ મહોખત ખેંચી લાવી દાગી કરીને સ્થાપો
 પડી પાસમાં હું તમ જ્યારે રે.....અજ્ઞાની.
 શું કોલ આપ્યો છે જ્ઞાતા, તે યાદ લક્ષને આપો....પીયુ.

વિલાસવતી તથા સુમતીચંદ્ર--૨૧

વિલાસ૦-રમાડું રંગમાં રસીયા સુમતી સ્નેહી મમ ઉર વસીયા
 હું રંગમાં રસીયા.

સુમતી૦-શાણી સલુણી સ્નેહબંધને તેં મને સપડાવીયો
 પ્રેમ મદીરા પાઈ દીવાનો તેંજ મને જનાવીયો

વિલાસ૦-સુંદર સુરતથી પ્રીય ખ્યારા, મોહ મને ઉપજાવીયો
 હું રંગમાં રસીયા.

ચાલો ચતુર ફરવાને જઈયે
 મોજ હવે મનગમતી લઈયે
 નાથને મારીને સુખીયાં થઈયે.....રમાડું.

કમળા—

૨૨

અરે વાહરે વાહ હું મહાભર બાળા, યોવનની જવાબામાં
 સપડાણી રાજકુંવરને ભાળી
 મન પીટયું પરવશ પડયું છે થવા રૂઢાય છે રાણી
 રાજકુંવરને વરતાં લાગેો રાણી ભરશે પાણી.
 આપ પતિ એ અયોધ્યા વાસી
 કૃષ્ણ સમો કામણગારો
 નવ જુવાન એછે બહાલો.....અરે વાહરે.

કમળા, ચેતન—

૨૩

ચેતન—હાંહારે મેરી મેંના મધુરી જોલો જોલો
 હાંહારે તું મારો ધુંધટકો પડદો જોલો
 કમળા—હો જાઓ હો હો છોડી શું વધો
 જેમ વટે છે જોલો જોલો.....હાંહારે.
 ચેતન—લેટવા હમકો થયો છે ભાવ
 રાજા છોકરી રહેમ તું લાવ
 કમળા—ભલે ત્યારે લેટી સુખીયા થાવ
 જેમ કહે છે હોલી હોલો.....હાંહારે.

દાસીઓ, રામદાસ, /
 અંપક, ચેતન, હાંકાર—/

૨૪

દાસીઓ—આનંદનો સાગર આજે ઉલટયો, વાહ વાહ રહીયાળા.
 ચેતન—કૃષ્ણ ને કુમળા કેરૂં જોડલું લલના ને લાલા

ચંપા—રક્ષા તું કરજે માતા કાળકા કાં અલસા તાલા—આનંદ.
 ઠાકોર—વેવાઈઓ મળ્યા મોટા રાજના વાહ વાહજી વાહ વાહ
 રામદાસ—આતે વીવાહ કે થાશે બારમું ઘોટાળા જાલા.

રજનીકાન્ત—

૨૫

કરું મુજ વેરની વસુલાત ઝટપટ વિશ્વમાં વિખ્યાત
 પ્રગટ કરું ગુપ્ત સઘળી વાત ત્યારે મુજને થશે નીરાંત
 ઉરમાં ભક્તિ આગ આંખોમાં રક્તનો ભાગ
 શીક્ષા આપી કરું ઝટ શાન્ત
 તો હું ખરો રજનીકાન્ત
 નહિ તો ધીસ્ર મુજ પીતુ માત....કરું હું.

રજનીકાન્ત—

૨૬

સાખી.

નારી સારી નવ ગણો, નારી નર્કની ખાણ;
 નારીના વિશ્વાસથી, નિશ્ચે ખોશો પ્રાણ.
 નારી નાગણી કુળ કાપણી નહિ આપણી થશે સાપણી
 નારી નાગણી.
 નરને નચાવે ભારી
 નયનની કટારી મારી, આજ મારી કાલ તમારી રમે જારી
 ન્યારી કુદ્દા કોઈની નહિ થનારી બુખી વાઘણી—નારી.

અંક ત્રીજો.

શશીકલા--

૨૯

ભવ તરવું કરી ભજન સાર ભવ તરવું
 શીવ શીવ શીવ નામ ઉચરવું....કરી.
 નેહ ગંદા દેહનો તજ રનેહ તું સંસારમાં
 પવને ચડેલી વાદળી વણુસી જશે પલવારમાં--ભવ.
 મૃગ નીર છે સંસાર આ મન હંસ ભકતી ધાર તું
 કર ધાર તું કીરતારનો લે મોક્ષનો આધાર તું--ભવ.

શશીકલા, સુમતી--

૨૮

વાલમજી શોક વીસારોરે હું છું તમ દાસી
 પ્રીતમ તુજ દર્શન ખ્યાસી-
 ધીરજ ધીરા તમે ધારોરે દુઃખ ગયાં નાસી
 શત્રુ મુખ રહેશે વીકાશી
 સુમતી--(ખરેજ શશીની કળાયે આજે મને અમૃત વરસાવી
 સજીવન કર્યો છે.)

શશીકળા--

સાખી.

કળા શશી ઉગ્યા પછી નભ માંડી મલકાય
 તેમજ સુમતીચંદ્રથી શશીકળા હરખાય

સુમતી—શશીકળા તુજ સ્પર્શથી સફળ થયો અવતાર

પાપી આ સુમતી પરે તેં કર્યો અતી ઉપકાર

શશીકળા—શરમાવો નહીં સુખ રાશીરે

દુઃખ ગયાં નાસી.....વાલમજી.

ઠાકોર, ચંપા—

૨૯

ઠાકોર—આવો આવો લટકાળી મારી નાર

હુલા ઠાકોરને બનાવો દીલદાર

ચંપા—નયો નયો શરમાયો નહીં લગાર

કોઇ જોઇ જાય તો ફરજેતી અપાર

ઠાકોર—આવ બહાલી નહીં કોઇ આવે

ચંપા—શું કરું મને શરમ સતાવે

ઠાકોર—હું છું લાલો હોરી વરવહુ પરણશુરે કાઢી હાથીની અસ્વારી

ચંપા—પરણ્યા પહેલાંરે પીટયો કેવી કરે તૈયારી

ઠાકોર—ગોખે બેસી ગીતો ગાશું હીંચાળે હીંચાળા ખાશું

વાહ પ્યારી વાહ

ચંપા—ડોબા જવોરે માંડે મોહુ જોઇ મરે છે

ઠાકોર—તારી વાહો વાહ ફરે છે (૨)

ચંપા—કેવા પલીત ચાળા કરે છે

ઠાકોર—વાહ પ્યારી વાહ.....આવો.

ચેતન, કમળા—

૩૦

કમળા—હુંતો મારા ગાપુ વીના ગભરાઉ હવે ક્યારે હું જાઉં

ચેતન—શોધી લાવું દીલજન

કમળા—વાડવાડરે શાહજાદા

ચેતન—નાના છે હરામજાદા

કમળા—પુરા છે મારા પ્રેમીરે પાતળીયા (૪)

ચેતન—વાડવા નવેત્રી નાર.....હુંતો.

વિલાસવતી—

૩૧

અહો પુરી પાપણી છું નાર પ્રભુ ઉદ્ધારો

નથી હવે આ જીવનમાં સાર હરી ઉદ્ધારો

હીરો ભરથાર હાય (૨) હાયથી ગુમાવ્યો

અરેરે આ દેહ મારો મેં જાણીને અભડાવ્યો—અહો.

કમળા, ચેતન—

૩૨

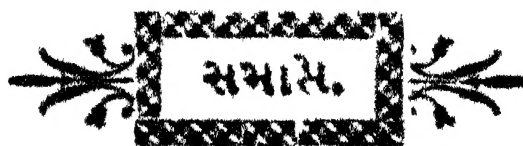
કમળા—આવો અત્રંગેશ યાર ભીખારી ભરથાર

રાજી રાખુ હમેશાં ગણી દેવાના હાર

ચેતન—બહાત્રી તારા વેણુ થકી હું રાજી રાજી દીલમાં થાઉં

ગોરા ગોરા ગાલ ઉપર હું ગુણીયત્ત ગોરી ગોથાં ખાઉં

કમળા—ચાલો મોટરમાં બેસી લમયે બાગની બહાર

અખૂટ કૌવત આપનારી આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ તદન વનસ્પતિની

આ ગોળીઓ સ્ત્રી પુરૂષો એ બન્નેને એક સર ઉપયોગી, અતિ પૌષ્ટિક, પુરૂષત્વ આપનાર, લોહીની શુદ્ધ કરનાર, ધાતુ દાખાને મટાડનાર અને નિર્બળ માણુઓને મજબૂત કરનાર વણીજ ઉત્તમ દવા છે. કોઈમત ગોળી કર બત્રીસની ડબી ૨ નો રૂપીયા એક.

વૈદ્ય શાસ્ત્રી મણીશંકર ગોવિંદજી.

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

હોડ આદીસ.....જામનગર.....કાઠીયાવાડ.
બ્રેચ નંબર ૧.....મુંબઈ.....કાલખાદેવી રોડ.
બ્રેચ નંબર ૨.....કલકત્તા.....હેરિસન રોડ.
બ્રેચ નંબર ૩.....પુના.....શુક્રવાર પેઠા.

